

SROI Nedir?

Yatırımın Sosyal Geri Dönüşü (Social Return on Investment/SROI), kurumlara yarattıkları (ve yok ettikleri) sosyal, çevresel ve ekonomik değeri anlama ve sayısallaştırma imkânı sağlayan bir etki ölçümü çerçevesidir.

SROI sosyal değeri ölçerken değişimi yaşayan veya değişime katkıda bulunan kişileri/kurumları dikkate alarak değişimin tüm sürecini ele alır ve değeri ifade etmek için para birimini kullanır.

Fiyat Etiketini Değil, Tercüme

SROI para ile ilgili değildir, değer ile ilgilidir. Para dünyada değeri ifade etmenin kabul gördüğü en yaygın birimdir. Değişimlerin değerini ortak bir dille ifade edebilmek için SROI göreceli değeri 'para diline' tercüme eder. Böylece;

- 1- Tüm dünyada kabul görmüş değer ifadesi birimi ile ortak dil sağlanır
- 2- Yapılan yatırım ile aynı dile tercüme edildiği için meydana gelen değişimlerin değerini karşılaştırma imkânı sağlar

SROI'nin Gelişimi

SROI, ilk olarak, 1990'ların ortasında, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Roberts Enterprise Development Fund tarafından geliştirilmiştir¹. İngiltere'de SROI çerçevesi, hükümet tarafından finanse edilen bir sosyal değer ölçüm programı kapsamında daha da geliştirilmiştir. 2008'de başlayan bu geliştirme süreci SROI Ağı (şimdi Social Value International), NEF, Yardım Kuruluşları Değerlendirme Hizmetleri (CES), Ulusal Gönüllü Kuruluşlar Konseyi (NCVO) ve Yeni Hayırseverlik Başkenti (NPC) dahil olmak üzere bir konsorsiyum tarafından yürütülmüştür². Günümüzde Social Value International adını alan SROI Ağı, sosyal etki ve sosyal değere odaklanan küresel bir ağıdır. Üyeleri değerlerin hesaplanma şeklini değiştirmek ortak hedefini paylaşır.

Kaynaklar ve politikalarla ilgili temel kararların, yalnızca ekonomik değer çerçevesinde alınması, insanlar ve çevre üzerindeki etkilerinin gözden kaçmasına neden olmaktadır. Bu nedenle "değeri" tüm yönleriyle ölçmek ve yönetmek ihtiyacı doğmaktadır. SROI yönteminde değer, değişimi yaşayan ya da değişime katkıda bulunan bireyler ve kurumlar açısından ele alınır. Bu sayede SROI, değişimi yalnızca ekonomik değil sosyal ve çevresel açıdan da ele alan geniş bir değer ölçüm çerçevesi sunmaktadır. SROI, bu geniş tanımlanmış değeri dikkate alarak eşitsizliği ve çevresel bozulmayı azaltmayı ve refahı iyileştirmeyi amaçlar.

¹ New Economics Foundation (NEF), 2004. Measuring social impact: the foundation of social return on investment. London: New Economics Foundation.

² Arvidson, M., et al., 2013. Valuing the social? The nature and controversies of measuring social return on investment (SROI). Voluntary sector review,

SROI yaklaşımı, sosyal muhasebe³ ve fayda-maliyet analizinden türetilerek geliştirilmiştir (Social Value UK, 2014). Bu yaklaşımda kullanılan yöntem, yapılan yatırım ile meydana gelen değişimin değerini aynı birim üzerinden, yani para birimi üzerinden karşılaştırma imkânı sağlamaktadır. Bu sayede, yapılan yatırım ile elde edilen faydanın birbirine oranı elde edilebilmektedir. Örneğin; 3:1 oranı, yapılan her £1 yatırım için £3 değerinde etki yaratıldığını göstermektedir.

Farklı Parasallaştırma Yöntemleri

Değişimlerin değerini para diline tercüme etmenin birden fazla yöntemi bulunmaktadır. Tüm dünyada en sık kullanılan 3 yaklaşım şunlardır:

- 1. Açıklanmış Tercih (Revealed preference):** Bu yaklaşım, piyasa üretimi ve tüketimi yoluyla insanların mal veya hizmetlere yönelik tercihlerini ortaya koyma biçimlerini ve bu nedenle bu mallara verilen fiyatları (açık veya dolaylı olarak) inceler. İnsanlar için meydana gelen değişimlere değer biçmek için, bu değişimler benzer bir sonuç sağlayabilecek mal veya hizmetler ile (ikame fiyatlar) karşılaştırılır. Örneğin, bir spor faaliyeti sonucunda çocukların yaşadığı fiziksel güçlenme değişimi spor kulübü üyeliği veya spor kursu ile aynı veya benzer sonuç sağlayacaktır. Bu durumda spor kulübü veya spor kursu maliyeti finansal eşdeğer olarak kullanılabilir.
- 2. Maliyet Tasarrufu (Cost Saving):** Bu yaklaşım, bir değişimi sürdürmekle ilişkili maliyetleri (veya kaçınılan maliyetleri) dikkate alır. Bu genellikle bireylerden daha çok, organizasyonların deneyimlediği değişimler için uygundur. Örneğin, bir kurum için ücretsiz sağlanan bir eğitim sonucunda, çalışanların üretim süreçlerini verimli yürütmesi daha az enerji harcanmasını sağlamış ise yüksek enerji maliyetindeki azalma miktarı finansal eşdeğer olarak kullanılabilir.
- 3. Beyan Edilen Tercih (Stated Preference):** Bu yaklaşım, insanlardan bir mal ve/veya hizmet için “tercihlerini belirtmelerini” ister. Beyan Edilen Tercih yaklaşımının da kendi içinde birden fazla yöntemi bulunmakla birlikte temelde paydaşın deneyimlediği değişimin değerini yine paydaşın gözünden anlamayı sağlar.

“Değer, paydaşın gözündeki kadardır” Peter Scholten.

8 Temel Prensip

SROI Analizi Social Value International’ın 8 Temel Prensibine dayanmaktadır. Bu Prensipler;

1. Paydaşları dahil etmek
2. Değişimi anlamak
3. Sadece önemli konulara değer vermek
4. Sadece öncelikli konuları dahil etmek

³ Sosyal muhasebe, şirket faaliyetlerinin paydaşları, sosyal ve doğal çevre üzerinde yaptığı olumlu ve olumsuz etkilerle ilgili bilgilerin derlendiği, analiz ve rapor edildiği bir daldır (Ertuna, 2012).

5. Aşırı iddialardan kaçınmak
6. Şeffaf olmak
7. Sonuçları doğrulamak
8. Yanıtlayıcı olmak

Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi, analizin merkezinde paydaşlar bulunmaktadır. Bu nedenle değişimlerin tespitinden raporlamaya kadar tüm süreçlerde paydaşların sesi yer almaktadır. İlk beş prensip doğrudan analiz ile ilgili olup, altıncı ve yedinci prensip raporlama ile ilgilidir. Sekizinci prensip ise ölçümlemenin sonuçlarını değerlendirerek, etkiyi optimize etmek için atılacak adımlara yöneliktir. Tüm prensiplerin uygulama rehberlerine Social Value International'ın web sitesinden erişim sağlanabilmektedir⁴.

Social Value International'ın 8 Prensibi

⁴ <https://www.socialvalueint.org/>

SPOR İSTANBUL'UN PAYDAŞLARININ GÖZÜNDEKİ DEĞERİ

Spor İstanbul hizmet sağladığı tüm paydaşlarını kapsayan, bir yıllık döneminin (2021) SROI Analizini yaptığında sıra dışı bir sonuçla karşılaştı. Sonuçtan önce sizinle şunu paylaşmak isteriz ki bu analiz Türkiye'de bir şirketi bütün olarak değerlendiren ilk ve tek SROI Analizidir. Bu bağlamda, Türkiye'nin en büyük değer tespittir.

112 paydaşla bire bir olarak bir saat süren görüşmeler yapıldı ve 1.018 paydaş yazılı ankete katıldı. Paydaşların görüşlerine göre 25'i olumlu, 4'ü olumsuz olmak üzere toplam 29 değişim belirlendi. Spor okulları katılımcıları, sportif özel yetenek hazırlık kursu katılımcıları, üyeler, engelli üyeler, etkinlik katılımcıları, gönüllüler ve spor federasyonları olmak üzere 7 farklı paydaş grubuna odaklanan analize göre Spor İstanbul faaliyetleri neticesinde paydaşların yaşadığı değişimlerin değeri yine paydaşların gözünde 100 kat değerli. Evet, yanlış okumadınız, **Spor İstanbul'a yapılan her 1 TL'lik yatırım 101,05 TL değerinde değişim yaratmaktadır. Yani, SROI oranı 1:101,05 olarak hesaplanmıştır.**

"Hayatta yaptığınıza pişman olmayacağınız tek şey spor yapmaktır." - Spor İstanbul Üyesi

NEDEN BU KADAR DEĞERLİ?

Değişimlerin değeri raporun "Parasallaştırma" bölümünde tartışıldığı üzere, sonuçların göreceli öneminin "para diline tercümesi" için belirtilen tercih (stated preference) yaklaşımı kullanılmıştır. Yani paydaşlar yaşadıkları değişimin değerini kendileri belirlemiştir. Spor İstanbul'un paydaşlarının gözündeki değerler oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Üyeler, Gönüllüler ve Spor Okulu Katılımcıları grupları için.

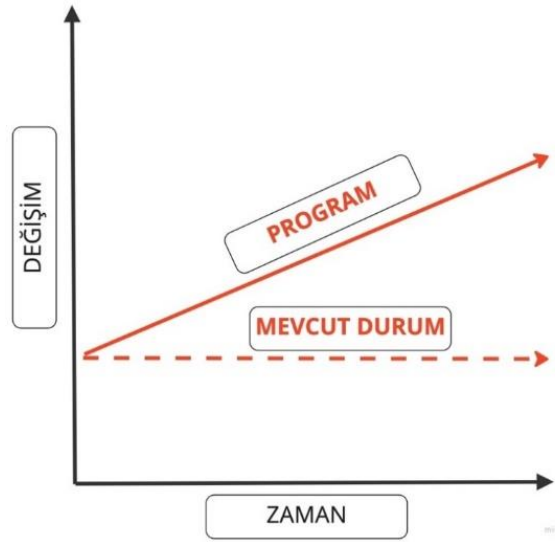
Paydaşların deneyimlediği sonuçlar çoğunlukla yaşam kalitesiyle ilgilidir. İnsanların sahip olmadıkları ama ihtiyaç duydukları şeyler yüksek değer atfederler. Açıkça görülmektedir ki, fiziksel egzersiz/spor yapmanın ve gönüllülük yapmanın paydaşların en çok ihtiyaç duyduğu değişimleri sağlamaktadır. Bu sonucun arkasında iki temel neden olabilir;

- 1- Paydaşların mali durumu:** İstanbul Valiliği Sosyo-Ekonomik Analiz 2019-2020 Raporu'na göre Spor İstanbul'un paydaşlarının çoğunluğunun yaşadığı ilçelerde yaşayan vatandaşların ortalama hane geliri 3.734 TL- 10.617 TL arasındadır. En yüksek tutar bile ilgili yılın yoksulluk sınırına eşittir. Dolayısıyla, bu sonuçlara ulaşmanın başka yolları olsa bile, paydaşlar için bu diğer yollara erişimin sınırlı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sosyal hayatları sınırlı olduğu için, deneyimledikleri sonuçlar onlar için çok değerlidir. Spor İstanbul, paydaşların ihtiyaç duyduğu farklı refah boyutlarına neden olan spor hizmetini ücretsiz (veya çok düşük bir ücretle) sunmaktadır.
- 2- Yaşam koşulları:** Değişimlerin çoğu refahın farklı yönleriyle ilgilidir. Bu çıktıların paydaşlar için bu kadar değerli olmasının temel nedeni oldukça açıktır. Dünya Mutluluk Raporu'na⁵ göre Türkiye 146 ülke arasında 112. sırada yer almaktadır. Sağlıklı yaşam beklentisi, sosyal destek ve kişi başına düşen GSYİH, Türk halkının mutluluğunu etkileyen en önemli üç faktördür. Spor İstanbul'un hizmetinin sağlıklı yaşam beklentisine doğrudan etkisi bulunmaktadır. Aynı zamanda Spor İstanbul'un sunduğu

⁵ https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2022/WHR+22_Ch2.pdf

fiziksel aktiviteye bağlı değişimlerin paydaşlar için çok değerli olan duygusal ve sosyal refah da olduğu tespit edilmiştir. Spor İstanbul'un hizmeti, özellikle pandemi koşullarında insanların çok ihtiyaç duyduğu mutluluğa katkı sağladığı paydaş görüşleri ile açıkça görülmektedir.

Liz Ruedy'ye göre, etkiyi anlamak için altı model vardır⁶. Etki modellerinden biri dönüştürücü etkidir. "Dönüştürücü etkide, karşı olgusalın durağan oranına kıyasla zaman içinde sistemde olumlu bir değişim bekleriz." Bu model, sonuçların paydaşlar için neden bu kadar yüksek olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Eęer Spor İstanbul var olmasaydı, paydaşların çoğunun durumu aynı kalacaktı. Özellikle de gelir düzeyi 4.000 TL'nin altında olanlar için.

6 Etki Modeli / Dönüştürücü Etki

Bir kamu kurumu olarak bu yüksek SROI oranı Spor İstanbul için sürpriz değildir çünkü vatandaşlar için değer yaratmak kamu kurumlarının asli görevidir. Bu yüksek oran, Spor İstanbul'un işini iyi yaptığını göstermektedir. Daha da önemlisi, değeri optimize etmek için bu SROI Analizi karar alma süreçlerini iyileştirmeye yardımcı olacaktır.

Bağımsız üçüncü taraf doğrulasından geğen rapora Spor İstanbul'un web sitesini ziyaret ederek ulaşabilirsiniz⁷.

⁶ <https://democracyfund.org/idea/six-models-for-understanding-impact/>

⁷ <https://spor.istanbul/wp-content/uploads/2022/12/SROI-RAPOR.pdf>